

ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS У КУРСАНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «МОРСЬКЕ ПРАВО»

FORMATION OF SOFT SKILLS IN CADETS DURING THE STUDY OF THE EDUCATIONAL COMPONENT "MARITIME LAW"

У статті проаналізовані особливості формування soft skills у курсантів у процесі вивчення освітньої компоненти «Морське право». У дослідженні використано теоретичні методи – аналіз, синтез, систематизація та узагальнення наукової джерельної бази дослідження, а також емпіричні методи – анкетування учасників опитування (курсантів) та обробка його результатів. Сучасний ринок праці стає все більш динамічним і мінливим. Роботодавцям потрібні не просто люди з набором знань і вмінь, а й фахівці, які володіють м'якими навичками (soft skills). З'ясовано та узагальнено основні soft skills: вміння працювати в команді, вміння аналізувати, критично мислити, лідерські якості, креативність, робота з інформацією, мотивація. В результаті дослідження встановлено, що формування soft skills у курсантів під час вивчення ОК «Морське право» є важливим завданням, яке може допомогти їм стати успішними фахівцями та буде вагомим аспектом їх підготовки до успішної кар'єри та життя в цілому. Метою вивчення ОК «Морське право» є формування таких компетентностей як здатність організувати ефективну професійну взаємодію; здатність працювати в команді; здатність діяти соціально відповідально та свідомо; здатність налагоджувати соціальну взаємодію, попереджувати та розв'язувати конфлікти у професійній діяльності та ін. У дослідженні описано актуальність розвитку soft skills в системі освіти України; подані можливі шляхи імплементації інструментів розвитку м'яких навичок в процесі викладання освітньої компоненти «Морське право».

Нові перспективні підходи до вивчення ОК «Морське право» потребують відповідного методичного забезпечення, тому перспективними дослідженнями, на думку автора, є розробка комплексу методичних рекомендацій для курсантів, які дозволять розвинути soft skills у майбутніх фахівців морської галузі.

Ключові слова: освітня компонента «Морське право», заклади вищої освіти, курсанти, освітній процес, навички, майбутні фахівці.

The article analyzes the peculiarities of soft skills formation in cadets in the process of studying the educational component «Maritime Law». The study uses theoretical methods – analysis, synthesis, systematization and generalization of the scientific source base of the study, as well as empirical methods – questioning of survey participants (cadets) and processing of its results. The modern labor market is becoming increasingly dynamic and volatile. Employers need not only people with a set of knowledge and skills, but also specialists with soft skills. The author identifies and summarizes the main soft skills: teamwork, analytical skills, critical thinking, leadership skills, creativity, information processing, and motivation. The study found that the formation of soft skills in cadets during the study of the subject «Maritime Law» is an important task that can help them become successful professionals and will be an important aspect of their preparation for a successful career and life in general. The purpose of studying the subject «Maritime Law» is to form such competencies as the ability to organize effective professional interaction; ability to work in a team; ability to act socially responsibly and consciously; ability to establish social interaction, prevent and resolve conflicts in professional activities, etc.

The study describes the relevance of soft skills development in the Ukrainian education system; presents possible ways to implement soft skills development tools in the process of teaching the educational component «Maritime Law».

New promising approaches to the study of the educational component «Maritime Law» require appropriate methodological support, therefore, according to the author, promising research is the development of a set of methodological recommendations for cadets which will allow developing soft skills in future maritime professionals.

Key words: educational component «Maritime Law», higher education institutions, cadets, educational process, skills, future specialists.

УДК 378.014

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.1.24>

Гайдаржи А.І.,

канд. пед. наук,

ст. викладач кафедри гуманітарних дисциплін

Дунайського інституту Національного університету «Одеська морська академія»

Постановка питання в загальному вигляді.

Здійснення професійної діяльності в сучасному світі пов'язане з необхідністю постійного самовдосконалення фахівців, їх адаптації до мінливих умов для збереження конкурентоспроможності. В умовах сьогодення фахівці з гнучким розумом, критичністю, системним мисленням, здатні творчо застосовувати свої навички, аналізувати інформацію, вирішувати проблемні завдання кількома способами є затребуваними. Перед системою вищої освіти стоїть завдання формування у здобувачів освіти не лише професійних компетенцій (hard skills), а й розвиток м'яких навичок (soft skills), що дозволяють швидко реагувати на мінливі умови професійної діяльності та швидко адаптуватися

до них: комунікативних навичок, навичок роботи в команді, вміння працювати з інформацією (відбирати найбільш релевантну і систематизувати її), самостійно приймати рішення. Формування soft skills у курсантів під час вивчення ОК «Морське право» є важливим завданням, яке може допомогти їм стати успішними фахівцями та буде вагомим аспектом їх підготовки до успішної кар'єри та життя в цілому.

Аналіз наукових досліджень. В українській науці, незважаючи на новизну проблеми, можна знайти достатньо тверджень поняття «м'які навички», «навички», зокрема, у дослідженнях І. Гевлича, Ю. Кателі, Л. Кібенко, О. Курінного, Г. Корнюша, І. Федулової, К. Ковалю та ін.

Науковець Г. Корнюш у своєму дослідженні доводить важливість м'яких навичок та їх вплив на зміст професійної діяльності у процесі підготовки майбутніх фахівців. Здатність генерувати ідеї, обирати найбільш релевантні із запропонованих, вміння швидко орієнтуватися в нових умовах, здійснювати прогнозування, структурування та систематизацію – це м'які навички, без яких неможливо здійснювати сучасну творчу продуктивну діяльність. Тому формування м'яких навичок стає одним із найважливіших завдань, які вирішують заклади вищої освіти [9].

У розумінні, К. Ковалю «гнучкі навички – це сукупність надпрофесійних умінь, які сприяють успішному виконанню професійної діяльності, забезпечуючи високу продуктивність і при цьому не пов'язані з конкретною предметною областю». Л. Кібенко зазначає, що «найцінніші фахівці мають поєднувати як тверді, так і м'які навички» [7].

Мета статті: здійснити теоретичний огляд сутності поняття soft skills (м'які навички) та емпіричне дослідження свідомого ставлення курсантів до оволодіння такими навичками для майбутньої професійної діяльності.

Основна частина дослідження. В українській системі освіти питання набуття soft skills стало актуальним лише в останні роки, тому воно ще недостатньо вивчене, що й зумовлює актуальність наукової розвідки. Його новизна полягає у з'ясуванні своєрідного конгломерату: професійної підготовки, що базується на опануванні фундаментальних і спеціальних дисциплін, та особистісного розвитку і саморозвитку майбутнього фахівця, що трактується як формування м'яких навичок.

Науковиця Т. Клименко зазначає, що володіння лише технічними навичками вже не є достатнім для працівників на висококонкурентному ринку, тому потреба в індивідуальних м'яких навичках набула підвищеної важливості [4]. Л. Кібенко «soft skills» розуміє навички, що дозволяють знаходити спільну мову з іншими людьми, налагоджувати і підтримувати з ними зв'язки, вміти доносити свої думки [5]. С. Наход поняття «soft skills» розглядає як комплекс неспеціалізованих надпрофесійних «гнучких компетентностей», що впливають на успішне виконання професійних обов'язків будь якого профілю [10]. Проаналізувавши дефініції «м'які навички» варто визначити, яким чином можна їх сформувати при вивченні ОК «Морське право». Зазначена освітня компонента відкриває можливості для формування soft skills у курсантів, які є важливими для успішної кар'єри у морському секторі, зокрема [3; 4]:

- Комунікаційні навички. У морському секторі важливо вміти ефективно спілкуватися як з членами екіпажу, так і з представниками різних культур. Вивчення ОК «Морське право» може сприяти

розвитку навичок вербальної та письмової комунікації, а також навичок слухання та сприйняття інших точок зору.

- Лідерські якості. ОК «Морське право» може надати курсантам знання про важливість лідерства та управління в морській сфері. Вони можуть вивчити правила безпеки, стандарти міжнародних відносин та морських правил, що допоможе їм у прийнятті рішень в критичних ситуаціях та управлінні екіпажем.

- Критичне мислення та аналітичні навички. Вивчення ОК «Морське право» може розвинути у курсантів здатність до критичного мислення, аналізу та оцінки правових ситуацій. Вони навчаться розрізняти правові норми, визначати їх застосування та робити висновки з практичних ситуацій.

- Колективна співпраця та робота в команді. У морській сфері спільна робота в екіпажі є критично важливою. Вивчення ОК «Морське право» може сприяти формуванню навичок ефективної роботи в команді, вирішення конфліктів та спільного досягнення цілей.

- Адаптивність та реагування на зміни. У морському секторі можуть виникати непередбачувані ситуації, такі як стихійні лиха або політичні конфлікти. Вивчення ОК «Морське право» може допомогти курсантам розвинути адаптивність та здатність швидко реагувати на зміни у правовому середовищі.

Для визначення ролі soft skills у курсантів при вивченні ОК «Морське право» автором було проведено дослідження та розроблено анкету в Google Form. У опитуванні взяли участь 76 здобувачів освіти, які на сьогодні вивчають, або вже закінчили вивчення даної освітньої компоненти, серед яких 77% чоловіки та 23% жінки, віком 17–21 рік. У анкеті були зазначені наступні питання:

1. Які soft skills ви вважаєте найбільш важливими для успішного вивчення ОК «Морське право»?

2. Як ви оцінюєте важливість критичного мислення та аналітичних навичок у контексті вивчення ОК «Морське право»?

3. Які soft skills ви б хотіли б розвинути або покращити під час вивчення ОК «Морське право»?

- Комунікаційні навички – 25%. Важливо вміти чітко та конкретно висловлювати свої думки, особливо при обговоренні правових питань.

- Аналітичні навички – 45%. Здатність аналізувати складні правові питання, розрізняти деталі, встановлювати взаємозв'язки та приймати обґрунтовані рішення є важливим в процесі вивчення освітньої компоненти «Морське право».

- Критичне мислення – 38%. Здатність об'єктивно оцінювати інформацію, відокремлювати факти від домислів та формулювати аргументовані думки та позиції.

Які Soft Skills ви вважаєте найбільш важливими для успішного вивчення ОК «Морське право»?

Рис. 1. Відповіді респондентів

- Лідерські якості – 28%. Здатність бути лідером у групових проектах або діяльності, координувати дії команди, стимулювати співпрацю та досягати спільних цілей.

- Уміння працювати в команді – 40%. Здатність ефективно співпрацювати з іншими учасниками групових проектів або діяльності, розуміти різні точки зору та приймати компроміси.

За результатами опитування сформовано діаграму (рис. 2) і можна зробити висновки, що 55% курсантів відзначили важливість набуття навичок критичного мислення та аналітичних навичок, та 24% відзначили, що для них це «надважливо», лише 7% здобувачів зазначили, як «не важливо».

- Ефективне планування та управління часом – 60%. Вивчення ОК «Морське право»

вимагає значної кількості часу та зусиль, тому покращити навички планування та управління часом дозволить забезпечити ефективне вивчення матеріалу та виконання завдань.

- Адаптивність та толерантність – 20%. У морській сфері можуть виникати непередбачені ситуації, тому важливо мати здатність швидко адаптуватися до змін та співпрацювати з різними людьми з різних культур та фахів.

- Дослідницькі навички – 35%. Здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел, включаючи бібліотеки, онлайн-ресурси та бази даних; здатність оцінювати достовірність та надійність інформації та вміння правильно цитувати джерела є важливим при вивченні ОК «Морське право».

Як ви оцінюєте важливість набуття критичного мислення та аналітичних навичок при вивченні ОК «Морське право»?

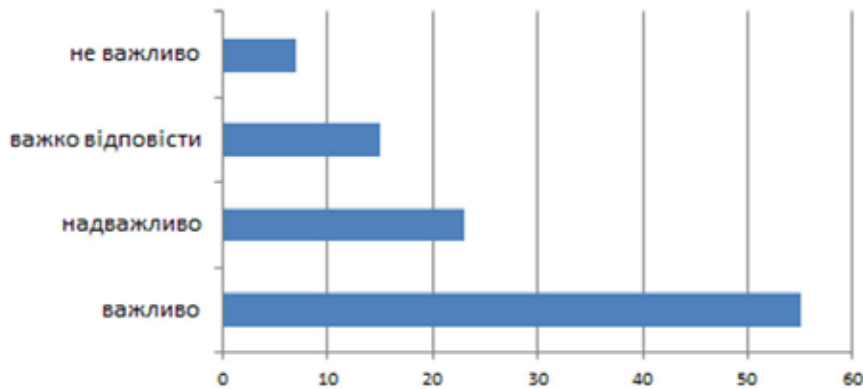

Рис. 2. Відповіді респондентів

Які Soft Skills ви хотіли б розвинути або покращити під час вивчення ОК «Морське право»?

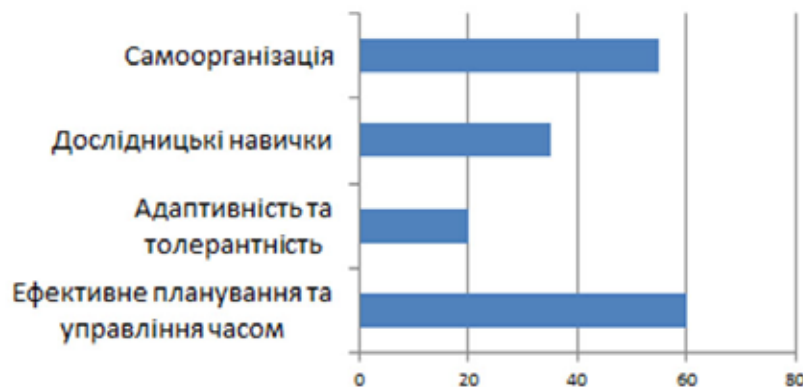

Рис. 3. Відповіді респондентів

- Самоорганізація – 55%. Здатність планувати та організувати свою роботу, вміти самостійно працювати та управляти своїм часом дозволить бути мотивованим та досягати поставлених цілей.

Надамо деякі рекомендації, які дозволять сформувати soft skills при вивченні ОК «Морське право» у курсантів:

- Аналіз кейсів: розбір реальних випадків з морської практики дає можливість курсантам розвивати аналітичне мислення, критичну оцінку та прийняття рішень.

- Ділові ігри: імітація судових процесів, переговорів та інших ситуацій, пов'язаних з морським правом, допомагає курсантам розвивати комунікативні навички, командну роботу та лідерські якості.

- Проєктна робота: виконання проєктів з морського права дає можливість курсантам вчитися планувати свою роботу, досліджувати інформацію, працювати в команді та презентувати результати.

- Дискусії: обговорення актуальних проблем морського права дозволяє курсантам розвивати аргументацію, критичне мислення та навички публічних виступів.

- Використання онлайн-ресурсів: інтерактивні платформи та онлайн-курси з морського права дають можливість курсантам вчитися самостійно, розвивати самоорганізацію та тайм-менеджмент.

Висновки та пропозиції. У статті автором розглянуто формування soft skills у курсантів під час вивчення дисципліни «Морське право». Встановлено, що жорсткі навички (hard skills) – це основа, необхідна для виконання роботи, адже вони описують технічні здібності та фактичні знання, які людина має в певній сфері. Проте, м'які навички (soft skills) роблять людину по-справжньому цінним фахівцем, адже вони дозволяють ефективно використовувати свої жорсткі навички, зокрема знання морського права (жорстка навичка) стає значно кориснішим, якщо людина володіє

аналітичним мисленням, комунікативними навичками та етикою (м'які навички). Soft skills, такі як гнучкість, критичне мислення та креативність, допомагають майбутнім фахівцям знаходити нові шляхи та рішення в мінливих умовах. Нові перспективні підходи до вивчення ОК «Морське право» потребують відповідного методичного забезпечення, тому перспективними дослідженнями, на думку автора, є розробка комплексу методичних рекомендацій для курсантів, які дозволять розвивати soft skills у майбутніх фахівців морської галузі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Lokhvitska L., Martovytska N., Kolomiets O. Formation of soft skills through the prism of university students' views: analysis of the survey results. *Society. Integration. Education. Proceedings of the international scientific conference*. 2021. vol. 1. 245–248
2. Pluzhnyrova O. Formation of soft skills in students of higher educational institutions. *Revista Eduweb*. 2021.15(1). 112–122.
3. Гайдаржи А. Сучасні педагогічні технології навчання під час викладання дисципліни «Морське право». *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Педагогічні науки*. 2023. № 6(59). doi: 10.32689/maur.ped.2023.5.2
4. Житомирська Т. Естетично-філософський аспект взаємодії людини з морем. Адаптивне управління: теорія і практика, Серія «Педагогіка». 2022. Випуск 14(27). Doi: 10.33296/2707-0255-14(27)-08
5. Кібенко Л. Роль м'яких навичок при формуванні компетентностей здобувачів освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2023.61(2). 207–210. Doi: 10.32782/2663-6085/2023/61.2.41
6. Клименко Т. І. Розвиток soft skills у процесі навчання іноземній мові. Soft skills – невід'ємні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI столітті. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. С. 40–42.
7. Коваль К. О. Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливих чинників працевлаштування.

Вісник Вінницького політехнічного інституту. 2015. Вип. 2. 162–167

8. Коляда Н.М., Кравченко О.О. Практичний досвід формування «soft-skills» в умовах закладу вищої освіти. *Науковий збірник «Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка».* 2020. Том 6, № 27. с. 137–145

9. Корнюш Г. Міжпредметні зв'язки – викладання мов у вищих навчальних закладах на сучасному етапі. *Міждисциплінарні зв'язки.* 2019. Вип. 36. с. 99–110. doi.10.26565/2073-4379-2020-36-08

10. Наход С.А. Значущість “Soft skills” для професійного становлення майбутніх фахівців соціономічних професій. 2018. Вип.63. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/23921> (дата звернення 11.03.2024)